

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์หลักความดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
 ผู้วิจัย : พระมหาเสฏฐวุฒิ วชิรญาณ (ปาสวน)
 ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
 คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
 : พระสุธีธรรมานวัตร, ผศ.ดร. ป.ธ.๙
 : พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, ดร. ป.ธ.๗, ร.บ., พช.ม, พธ.ด.

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อศึกษาหลักความดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่สัมพันธ์กับการ ส่งเสริมความดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลัก ธรรมที่สัมพันธ์กับการส่งเสริม ความดีในทัศนะของพระเถระในสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า หลักความดี เมื่อกล่าวโดยนัยทางธรรมชาติ หมายถึง คุณสมบัติทางจิตใจของมนุษย์ เมื่อกล่าวโดยเหตุ “ความดี หรือ บุญกุศล” ก็คือ คุณธรรมเป็นเครื่องชำระจิตใจของมนุษย์ให้สะอาดบริสุทธิ์และผ่องใส และเมื่อกล่าวโดยผล “ความดี หรือบุญกุศล” ก็คือความสุขที่มนุษย์ที่จะได้รับนั่นก็คือความสุข ในทางพระพุทธศาสนา มีทัศนคติว่า การกระทำที่ถือว่า “ดีหรือชั่ว” นั้น ต้องเป็นการกระทำที่มีความตั้งใจ หรือมีเจตนา การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา เรียกว่า “กรรม” การกระทำที่ดี นั่นคือ การกระทำที่เกิดจากเจตนาดีที่ประกอบด้วยกุศลมูลหรือรากเหง้าแห่งความดี ได้แก่ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลงผิด จากทำนองครองธรรม ส่วนการกระทำชั่วก็เกิดจากเจตนาชั่วที่ประกอบด้วยอกุศลมูลซึ่งเป็นรากเหง้าแห่งความชั่ว ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลงผิดจากทำนองครองธรรม

หลักธรรมที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมความดีของสังคมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยแบ่งออกเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความดีด้านความสัมพันธ์เช่น สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ และทศ ๖ เป็นต้น หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีด้านการปกครอง เช่น พรหมวิหาร ๔ ทศพิธราชธรรม และอุปราณียธรรม ๗ เป็นต้น หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีด้านความยุติธรรมเช่น อคติ ๔ เป็นต้น และหลักธรรมที่ส่งเสริมด้านความเสมอภาค เช่น การใช้หลักในเกสปุตติสูตร ๑๐ เป็นต้น

หลักธรรมทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นหลักธรรมที่แสดงออกถึงความประพฤติดี ทางกาย วาจาและใจ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อการทำความดีในทางพระพุทธศาสนาโดยก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน และความสงบสุขของสังคมโดยส่วนรวม

การวิเคราะห์หลักธรรมที่สัมพันธ์กับความดีในทัศนะของพระเถระในสังคมไทย โดยพระเถระทั้ง ๑๐รูป ได้กล่าวถึง หลักความดีตามแนวทางในพระไตรปิฎก ส่วนที่แตกต่างไปได้แก่ การเปรียบเทียบ ความดี เปรียบเหมือน มิตริพิเศษ ทำความดี เปรียบ เหมือน แสงไฟ ความดี เปรียบเหมือน อารมณ์ของคนดี นอกจากนั้นยังกล่าวว่า คนที่จะถึงนิพพานได้ต้อง ทำดีให้พร้อมทั้ง กาย วาจา และใจ พระนิพพานหรือเป้าหมายสูงสุด ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการหลุดพ้น ปราศจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง เมื่อบุคคลก้าวเข้าสู่สภาวะของพระนิพพานแล้วจะเป็นชีวิตที่ดี ที่สุด การบรรลุธรรมสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เป็นการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน

Thesis title : The Analytical Study of the Principles of Gooness in Theravāda Buddhist Scriptures
Researcher : Phramaha Setthawut Vajirañāṇo (Pasuan)
Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)
Thesis Supervisory Committee
: Asst. Prof. Dr. Phra Suthithammanuwat, M.A. Ph.D.
: Phramaha Suthit Abhakaro, Dr., Pali VII, B.A., M.Sc.
(Community Development), Ph.D. (Buddhist Studies)
Date of Graduation : 27 December 2013

ABSTRACT

This thesis is of 3 objectives as follows: 1) to study the principles of gooness in Theravāda Buddhist Scriptures 2) to study the principles that are associated with the gooness in Theravāda Buddhist Scriptures 3) to study the principles associated with the promotion of good attitudes of the Senior Monks in Thai societies.

From the research, it is found that according to the word goodness, in Theravāda Buddhist Scriptures is of the same meaning of the word. "Bunya" the great merit on the implicit nature of the properties of the human mind. Once the Buddha said that "the great merit" is the moral life of the human beings lives which are due to the pure and luminous mind. When it is said according to the results. The great merit is a happiness to get the most pleasure. In Buddhism there is a viewcommented. Actions that are considered "good or bad" must be done with a willful or intentional act of faith which is called "kusala" good action which is an action which of good faith that is the public information or the root of goodness which is of no greed, no anger, no illusion and the equitable rule of the evil actions of evil intention that includes Akusalamula the root of all evils, namely, greed, anger, delusion and the rule of fair Dhamma's justice.

The principles that are associated with the gooness in Theravāda Buddhist Scriptures, Divided by The principles that promote the good of relations such as

Puññakiriya-vatthu Sangahavatthu Sāraṇīyadhamma and Mangala etc. The principles with the promote of good governance such as Brahmavihāra Rāja-sangahavatthu Rājadhamma and Cakkavatti-vatta etc. The principles that promote the good of Justice such as Agati etc. And the principles that promote the good of equality such as Kālāmasutta-kankhāniyaṭṭhāna etc. All of the principles mentioned above that is the principles that demonstrate the behavior which is the bodily, verbal and mental goodness. The practice to do good things in Buddhism as a benefit with ourselves and the peace of society.

The analyzation of the Doctrinal principles in relationship with goodness in the view points of the 10 Thai monks who said about principles of goodness according to the Three Baskets (Tipitaka). These monks mentioned about the goodness which in different from the goodness in Three Baskets by comparing the goodness as a special friend. They compared the making of goodness as a the light of the fire. Moreover, they compared the goodness as the adornments of the good people. Besides, the monk said about the goodness as tallows:- A person who will attain Nibbāna must do bodily and mental goodness. Nibbāna is the highest target in Buddhism which is the getting away from the devilments which attach the general people's minds. When a person attains Nibbāna, his life will be the best one. The attainment of the Dhammas up to being an Arahants is the way to highest aim, that Nibbāna.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์และความเอื้อเฟื้อจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งที่เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์ผู้ให้ความรู้ ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามเพื่อแสดงความขอบคุณให้ปรากฏไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณอาจารย์ พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริญาโณ, มลัย์), ผศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และพระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร. ป.ธ.๗, ร.บ., พช.ม., พธ.ด. กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยจุดประกายทางความคิดในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้แก่ผู้วิจัย รวมถึงถ่ายทอดความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัยให้ ตลอดจน ถวาย คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอด มาขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.แม่ชี กฤษณา รักษาโณ ที่ได้ให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่องให้สมบูรณ์ ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ศศิวรรณ กำลังสินเสริม ที่ให้กำลังใจให้เร่งรีบในการส่งหัวข้อวิทยานิพนธ์และ ให้คำแนะนำในการตรวจรูปแบบให้ถูกต้องและสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณพระครูใบฎีกา สนั่น ทวยฤทธิ์ พระมหาอุบล จรธมฺโม คุณไพศาล เทพธานี ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านเอกสาร

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระพรหมติลก (เอื้อน หาธมฺโม) ป.ธ.๙, Ph.D. เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร/ กรรมการมหาเถรสมาคม / เจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระเดชพระคุณพระราชปริยัติโมลี (ป.ธ.๙ พธ.บ.พธ.ม.) เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร ที่ให้โอกาสด้านการศึกษา และสนับสนุนทุนการศึกษา และปลูกฝังให้ผู้วิจัยมีศรัทธาแน่วแน่นในการศึกษา และสืบต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ขอขอบพระคุณทุนการศึกษากรมพระปรมาภิไธยทูลกระหม่อมเป็นอย่างยิ่งที่ให้การสนับสนุนด้านปัจจัยในการทำวิจัย และขอขอบคุณเพื่อนพระนิสิตบัณฑิตวิทยาลัยสาขาพระพุทธศาสนา รุ่น ๒๓ ทุกรูป ที่ให้ความเอื้อเฟื้อด้วยดีตลอดมา และขอขอบพระคุณ คุณพ่อเรียง ปาสวน คุณแม่ช้อน แจ่มชานา ที่ได้เลี้ยงดูจนทำให้ผู้วิจัยได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา และขอขอบคุณ คุณแม่ชีอารยา ทองโชติ คุณแม่จารุวรรณ รัตตะนาคะ ที่ให้กำลังใจ และให้การอุปถัมภ์ด้านปัจจัยในการศึกษาตลอดมา ทำให้ผู้วิจัยได้รับความสะดวก และมีกำลังใจในการศึกษาระดับมหาบัณฑิต และทำหน้าที่สนองงานพระพุทธศาสนาตลอดไป

พระมหาเสฏฐวุฒิ วชิรญาโณ (ปาสวน)

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๙)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๕ กรอบแนวคิดของการวิจัย	๗
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๗
๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๘

บทที่ ๒ หลักความดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๑ ความหมายของความดี	๑๙
๒.๒ ประเภทของความดี	๒๓
๒.๒.๑ ระดับของความดี	๒๔
๒.๒.๒ ลักษณะของความดี	๓๑
๒.๓ องค์ประกอบของความดี	๓๒
๒.๓.๑ ผลของความดี	๓๓
๒.๓.๒ เกณฑ์การตัดสินความดี	๓๕

บทที่ ๓ หลักธรรมที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมความดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๓.๑ หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีของบุคคล	๔๒
๓.๑.๑ หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีขั้นโลกียะ (กัลยาณชน)	๔๒
๓.๑.๒ หลักธรรมที่ส่งเสริมความดี ขั้นโลกียะ (ฌานลาภีบุคคล)	๔๖
๓.๑.๓ หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีขั้นโลกุตระ (พระอริยบุคคล)	๔๘
๓.๒ หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีของสังคม	๕๔
๓.๒.๑ หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีด้านความสัมพันธ์	๕๔
๓.๒.๒ หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีด้านการปกครอง	๕๗
๓.๒.๓ หลักธรรมที่ส่งเสริมความดีด้านความยุติธรรม	๖๑
๓.๒.๔ หลักธรรมที่ส่งเสริมด้านด้านความเสมอภาค	๖๓
๓.๓ ความดีกับการบรรลุพระนิพพาน	๖๔
๓.๓.๑ ความหมายของนิพพาน	๖๕
๓.๓.๒ สถานะของนิพพาน	๖๖
๓.๓.๓ ประเภทของนิพพาน	๖๗
๓.๓.๔ ภาวะของผู้บรรลุนิพพาน	๖๘

บทที่ ๔ วิเคราะห์หลักธรรมที่สัมพันธ์กับความดีในทัศนะของพระเถระในสังคมไทย

๔.๑ ทัศนะต่อความหมาย ประเภท ระดับ ลักษณะ องค์ประกอบ ผล และเกณฑ์การตัดสินความดี	๗๓
๔.๑.๑ ทัศนะของพระเถระต่อความหมายของความดี	๗๓
๔.๑.๒ ทัศนะของพระเถระต่อประเภทของความดี	๗๕
๔.๑.๓ ทัศนะของพระเถระต่อลักษณะของความดี	๗๘
๔.๑.๔ ทัศนะของพระเถระต่อผลของความดี	๘๐
๔.๑.๕ ทัศนะของพระเถระต่อเกณฑ์การตัดสินความดี	๘๒
๔.๑.๖ ทัศนะของพระเถระต่อหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความดี	๘๔
๔.๑.๗ ทัศนะของพระเถระต่อหลักการประพฤติความดี	๘๖
๔.๑.๘ ทัศนะของพระเถระต่อความดีกับนิพพาน	๘๘

บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ

๙๕

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๙๕

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๙๘

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา

๙๘

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๙๘

บรรณานุกรม

๙๙

ประวัติผู้วิจัย

๑๐๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อชื่อคัมภีร์

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้ข้อมูลอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณ ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ปกรณ์วิเสสภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณวิเสโส เรียงตามคัมภีร์ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

วิ.มหา. (ไทย) วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

วิ.ม. (ไทย) วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

วิ.จุ. (ไทย) วินัยปิฎก จุฬวรรค (ภาษาไทย)

วิ.ป. (ไทย) วินัยปิฎก ปริวารบาลี (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส. (ไทย) ทีฆนิกาย สีสักขันธ์วรรค (ภาษาไทย)

ที.ม. (ไทย) ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)

ที.ปา. (ไทย) ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค (ภาษาไทย)

ม.ม. (ไทย) มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกบาลี (ภาษาไทย)

ม.ม. (ไทย) มัชฌิมนิกาย มัชฌิมนิกายปณณาสก (ภาษาไทย)

ม.อุ. (ไทย) มัชฌิมนิกาย อุपरูปปณณาสกบาลี (ภาษาไทย)

ส.ส. (ไทย) สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (ภาษาไทย)

ส.ข. (บาลี) สังยุตตนิกาย ขนฺธวรรคคูปาลิ (ภาษาบาลี)

ส.ข. (ไทย) สังยุตตนิกาย ขันธวรรค (ภาษาไทย)

ส.ม. (ไทย) สังยุตตนิกาย มหาวรรคบาลี (ภาษาไทย)

อ.เอกก. (ไทย) อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต (ภาษาไทย)

อ.ทุก. (ไทย) อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต (ภาษาไทย)

อ.จตุกก. (ไทย) อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

อ.ปญจก. (ไทย) อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)

พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย จะแจ้งเล่ม ข้อ หน้า เช่น วิ.มหา.(บาลี) ๒/ ๓๗๓/๒๔๘, วิ.มหา.(ไทย) ๒/๓๗๓/๒๔๙๔. หมายถึง วิ.มหา.วินยปิฎกมหาวิภังคปาติ เล่ม ๒ ข้อ ๓๗๓ หน้า ๒๔๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวินยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม ๒ ข้อ ๓๗๓ หน้า ๔๙๔ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อรรถกถาบาลีและอรรถกถาภาษาไทย จะแจ้งเล่ม หน้า ที่ไม่จัดเป็นลำดับเล่ม จะแจ้ง หน้า เช่น ชุ.ธ.อ. (บาลี) ๘/๙๓ ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๘/๑๓๘ หมายถึง ธรรมปทัฏฐกถา ภาษาบาลี ภาค ๘ หน้า ๙๓ ธรรมปทัฏฐกถา ภาษาไทย ภาค ๘ หน้า ๑๓๘ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ชุ. พุทธ อ. (บาลี) ๓๓-๔๗ หมายถึง ชุททกนิกาย มรุตตถวิลาสิณี พุทธวิธีสอฏฐกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฎีกาภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม ข้อ หน้า เช่น วิมติ.ฎีกา (บาลี) ๑/๗๐ หมายถึง วิมติวินยโนทนี วินยปิฎกฎีกา เล่ม ๑ หน้า ๗๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปกรณ์วิเศษ ภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม หน้า ที่ไม่จัดเป็นลำดับเล่ม จะแจ้งหน้า เช่น วิสุทฺธิ. (บาลี) ๑/๑๖-๑๗ หมายถึง วิสุทฺธิมคฺคปกรณ์ เล่ม ๑ หน้า ๑๖-๑๗ มลินุท. (บาลี) ๑๗๓ หมายถึง มลินุทปญฺหปกรณ์ หน้า ๑๗๓ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย